

SMAA MEDDELELSER

AKTSTYKKER VEDRØRENDE EN DISCIPELS BORTVIŚNING FRA AARHUS LATINSKOLE

Paa Aarhus Katedralskoles bibliotek er det lykkedes mig at fremdrage nogle aktstykker vedrørende en tyvagtig elevs bortvisning fra skolen. Papirerne har ligget upaaagtede, siden rektor Blache i 1872 flygtigt benyttede dem i en artikel i Historisk Tidsskrift 4. R. III, 51. De er alle fra 1776; det ældste, dateret 22. Maj, er Rektor KRARUPS henvendelse til Biskop BILDSØE:

Høyædle og Høyærværdige, Høy-Gunstige Hr Biskop!

Da den nederste Discipel af den øverste Lectie her i Skolen HANS CHRISTIAN ROSENBERG findes saa hengiven til visse skammelige Laster, i sær Tyverie, at han efter mange, ja utallige Advarseler og ofte igientagen haard Straf, endnu vedbliver at udøve de samme, saa finder jeg mig ved Samvittigheds og Embeds Pligt uomgiengelig forbunden til at forvise ham strax, uden nogen Skaansel, af Skolen, da han kun forarger andre unge Mennisker, og kan aldrig ventes at blive bedre, hvorfor jeg herved underdanigst i følge sidste Skole-Forordnings 65de Art. udbeder mig Deres Høyærværdigheds gunstigste Tilstaaelse, at dette skeer med Deres Samtykke.

Jeg anbefaler Skolen og mig til Deres høye Bevaagenhed, og er Deres Høyædle Høyærværdigheds underdanige Tiener

Aarhus d. 22de Maji 1776

THURE KRARUP

Og biskoppen svarer:

At indbemældte Discipel bliver, efterat alle til hans Bedring forsøgte Midler ere befundne forgjæves og frugtesløse, efter Skoleforordningen uden videre Skaansel strax forvist af Skolen, kand jeg paa Embedets Vegne ikke andet end billige.

Aarhus Bispegaard d. 22 May 1776

P M BILDSØE.

Rektor Krarup indsamlede den næste dag skriftlige beviser fra de forskellige guldsmede, som Hans Christian havde solgt sine tyvekoster til. Et enkelt af dem vedføjtes her:

At Hans Christian Rosenberg, Disipel her i skollen for et par uger siden har solgt mig et Par sølskoespender, vog $2\frac{1}{2}$ Lod, for 8 mark, som han sagde at tilhøre en anden som skulde have bedet ham at selge dem, men befantes siden af same model som et Par Knæspender, der blev mig forevist af en anden Disipel ved navn RYTZOVS, som beklagede at de dertilhørende skoespender vare ham frastiollen, saa det kan ey Paativles at de mig solte spender vare de same som Rytsov har mistet. Det tilstaaes herved efter forlangende af mig

Aarhus d. 23 May 1776

OLE RAVN, Guldsmed i Aarhus.

Om det samme tyveri afgav fjerdelectiehørereren Ahrendall ogsaa vidnesbyrd:

Da ANDREAS RYTZOVS i 4de Lectie har for mig andraget at et par Sølv Skoe Spender, vog $2\frac{1}{2}$ Lod, fra ham paa sit Kammer er bortaget; og der hos yttret Mistanke, at Ingen uden Hans Christian Rosenberg havde taget dem, og forsikrede tillige at Rosenberg selv havde tilstaaet det for ham, hvorfor hand bad mig at være ham behielpelig til Vederlags Erholdelse, saa har jeg talt med Rosenberg derom, da hand reent ud tilstooede at hand havde taget bemeldte Spender paa Rytzovs Kammer imod hans vidende og Villie, og solgt dem til Guldsmed Ravn for 8 mark; ligeledes tilstooede hand at hand desforuden skyldede bemeldte Rytzov 2 mark 3 skilling laante Penge, ligeledes en anden af mine Disciple ved Navn Borgen ogsaa laante Penge 1 mark 8 sk. Hvilket herved efter Velædle Hr Rector Krarups forlangende tilstaaes af Mig

Aarh. d. 25 May 1776

H N AHRENDALL

Endelig følger saa tyvens „frivillige og aldeles utvungne“ skriftlige tilstaaelse:

Omenskiøndt min slette Opførsel, hvorved jeg har giordt mig høyst strafværdig, er destoverre alt for vidt bekiendt, kand jeg dog ey undlade, efter Hr Rectors forlangende, at give ham denne min frivillige og aldeles utvungne Tilstaaelse om mine groveste Forbrydelser, som ere følgende:

1773 i August tog jeg af Stuepigens Dragkiste 1 mark 4 sk. I samme dage nogle Penge af Clausens Lomme, da han sov.

Den 6te blev det opdaget, og jeg derfor straffet af min Lærer.

1774 i Martti fratog jeg Clausen 1 par Sølv Knæ-Spender og solgte dem til Guldsmed Galle, og da det kort derefter blev aabenbart, udstod jeg haardere straf end forrige gang.

i Juni tog jeg af Clausens Chatol ham uafvidende 1 Rdl hvilket jeg strax derefter maatte tilstaae, hvorfor jeg igien af min Lærer med flere Hug blev straffet.

i September tog jeg atter fra Clausen 2 mark 10 sk., som min Lærer betalte ham og straffede mig for paa nye.

i October 1 par Sølv Knæspænder fra Høst, som jeg solgte til Guldsmed Bøeg, men da det blev opdaget udstood jeg haardere Straf paa Kroppen og Beskiemmelse da jeg maatte spise med Tieneste-folkene i nogle Dage.

i Juulen tog jeg af Hoegs Kuffert 1 Specie, som jeg solgte til Kiøbmand Dentzel; ligeledes fra Clausen 9 sk. Da dette Tyverie var opdaget, udstood jeg den haardeste straf jeg nogensinde havde lidt. Idet jeg 6 Dage i Rad blev pryglet med en Jagt-Pisk, hver Dag en halv Tiime og i 8te Dage maatte spise med tienestefolkene.

Endelig har jeg nu paa nye igjen for et par Uger siden stiaalet fra Discipelen Rützov, som logerer hos Skipper Søren Bohr, et par Sølv-Skoespænder og solgt dem til Guldsmed Ravn for 8 sk.

Ligeledes for faae Dage siden fra min Lærer og Vert Hr Rector Krarup 1 sølv spise-skee, som jeg brækkede tvert over og søgte at afsluide Stemplet, skjønt forgiæves, hvorpaa jeg solgte Bladet til Guldsmed Buchof for 1 Rdl, som jeg fik og forødede, og Skaftet sammenbøyet faldbød jeg Guldsmed Smith, som lovede at give mig 1 Rdl. derfor, men i dets sted leverede han det til Rector og røbede mit Tyverie. For 3 Uger siden ligeledes fra Høst 1 dansk Bibel pantsat til Gullev for 3 mark.

Desforuden har jeg uden mine Forældres og Lærers vidende og Samtykke Solgt efterfølgende Sager og ilde anvendt Pengene.

12 Sølv Knapper af 1 Trøye vog 2 lod.....	1 Rdl.
1 par Skoespænder 1½ lod	- 4 m. 8 sk.
1 par Knæspænder ½ lod	- 1 - 8 sk.
1 par sorte Skindbuxer solgt og gule Skindbuxer givet skræder Drengen. 1 gl. blaae Frakke og Vest solgt til Mads skræder Dreng paa Rosengade for 2 mark	
1 par gamle sorte Skindbuxer.....	- 8 sk.
1 par gl. sorte Plydses Buxer	1 - -
For et halt aar siden et Sølv Halsspende til Guldsmed Buchof.....	2 - 4 -

At denne min utvungne Tilstaaelse er sanfærdig, kand jeg ikke andet, efter min Samvittighed, end med min Haand bevidne

Aarhus d. 23 May 1776

H.C. Rosenberg

Foruden anførte Forseelser har jeg og satt mig i ufnøden

Gield og laant af en Knappemager Kone imod Bøger til Pant.....	1 m. 1 sk.
Af Studenten Jacob Larssen ligeledes mod Pant.....	2 m. 10 sk.
af Feltskiærer Svenden Knold imod Pant min danske Bibel	3 m. 8 sk.

af Skoeholder Gulev imod Pant Høstes danske Bibel ..	3 m. - -
af Skipper Søren Michelsen mod Pant den ægte Tome af Holbergs Dannemarcks Historie, som Rector Krarup havde laant mig.....	1 Rdl. - - - -
Af Rector Krarups stue-Pige uden Pant.....	1 Rdl. - - - -
af Disciplen Rasmus Kruse uden Pant.....	- - 1 - - -
af Disciplen Niels Borgen ligeledes.....	- - 1 - 8 sk.
af Disciplen Rytzov ligeledes.....	- - 2 - 3 -
	4 Rdl. 3 m. 1 sk.

Hvilke 4 Rdl 3 m 1 sk jeg har spildt hen og brugt til unyttige omkostninger.
Hvilket at forholde sig saa i Sanhed jeg herved tilstaar.

Aarhus d. 25 May 1776

H C Rosenberg

At Hans Christian Rosenberg i vores Paahør har mundtlig tilstaaet den første forestaaende Bekiendelse af ham utvungen og sandfærdig at være aflagt og anført; samt at den underskrevne af 25 Maji af ham i vores Paasyn frivillig er optegnet efter egen i vores Nærværelse aflagte Tilstaaelse, det bliver herved af os bevidnet.

Aarhus d. 25de Maji 1776

C CLAUSEN. I HØST.

- Efter læsningen af disse papirer kan man daarligt undgaa at være interesseret i at høre om disciplens videre skæbne.

Takket være gode forbindelser lykkedes det at faa ham optaget i mesterlektien i Ribe skole, hvorfra han dimitteredes det følgende aar. Efter at have læst nogle aar ved Universitetet blev han faderens kapellan i Resen sogn, Ribe stift. 1787 efterfulgte han faderen som sognepræst og fungerede som saadan til sin død 1812. Han var gift, men efterlod sig ingen børn¹⁾.

CARL ERLING JØRGENSEN
stud. mag.

BROEN

Da hr. MADS MORTENSEN BROEN, sognepræst til Ourø i Issefjorden (Wiberg nr. 881. 4) døde, uvist når, men før 28/7 1645, efterlod han sig ingen livsarvinger, og for at man kunne få rede på arveforholdene, avhørtes en række vidner på Hornum herredsting den nævnte dag, og derved oplystes følgende om hans familieforhold:

MADS n. n. fik i Rodsted i Sønderup sogn følgende børn:

¹⁾ Jvfr. Oluf Nielsen, Historisk-topografiske Efterretninger om Skodborg og Vandfuld Herreder s. 146-7, 149-50. Personalhistorisk Tidsskrift 9. R. III, 212.